

по утриманню відповідних об'єктів, межі яких можуть не збігатися з межами муніципалітетів (шкільні, водогосподарські й інші). В Україні правова база для міжмуніципальної господарської кооперації відсутня, тому створення об'єднань на зразок Франції або Іспанії – ідея, варта уваги.

Отже, підсумовуючи, необхідно зазначити: досвід розвинутих європейських держав впевнює, що характерною особливістю низових територіальних одиниць є наявність достатньо розвинутої системи місцевого оподаткування з високим рівнем юридичної самостійності щодо введення

місцевих податків і зборів, визначення порядку їх нарахування та стягнення. Це підкреслює необхідність розширення переліку місцевих податків, зборів і повноважень органів місцевого самоврядування щодо їх запровадження і справляння. При цьому основу місцевого оподаткування повинні складати податок на майно і податок на транспортні засоби. Як різновид місцевих податків доцільно розглядати податок на прибуток підприємств. За умови надання таким податкам статусу місцевих вони почнуть відігравати суттєву роль у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua/zakon/skl4
2. Сунцова, О. О. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. О. Сунцова. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 560 с.
3. Watt P. A. Financing local government / P. A. Watt // Local government studies. – 2004. – Vol. 30. – № 4. – Р. 617.
4. Дмитренко Г. Проблеми та перспективи пристосування місцевих податків в Україні до вимог Європейського Союзу / Г. Дмитренко // Управління сучасним містом. – 2003 – № 10-12. – С. 168.
5. Конституция Федеративной Республики Германия // ФРГ : Конституция и законодательные акты / под ред. Ю. П. Урьяса. – М. : Прогресс, 1992. – 236 с.
6. Воронкова, В. Г. Муніципальний менеджмент : навч. посіб. / В. Г. Воронкова. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – С. 155.
7. Європейська хартія «Про місцеве самоврядування» : Прийнята в Страсбурзі 15 жовтня 1985 року // Місцеве самоврядування. – 1997. – № 1-2.
8. Кравченко В. В. Муніципальне право України : навч. посіб. / В. В. Кравченко, М. В. Пітцик. – К. : Атіка, 2003. – С. 363.
9. Система муніципального управління : учеб. для вузов. 3-е изд. / под общ. ред. В. Б. Зотова. – СПб : Питер, 2007. – С. 371.

УДК 342.5

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛЕГІТИМАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ»: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Кравцова З.С.,
к.ю.н., асистент кафедри конституційного права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті аналізуються погляди вітчизняних та зарубіжних правників-державознавців та основні підходи в науковій літературі до поняття легітимації державної влади. З'ясується зміст і сутність легітимації державної влади як комплексного конституційно-правового явища через розкриття складових системних елементів.

Робиться висновок про те, що легітимація – це первісна (базова) категорія, яка включає в себе «легітимацію державної влади», тобто є похідною від поняття легітимації в цілому, які співвідносяться між собою як частина й ціле.

Запропоновано авторське визначення легітимації державної влади з конституційно-правової точки зору, під яким розуміється триваюча в часі складна комплексна двостороння процедура, яка врегульована нормами конституційного права, характеризує положення органу чи посадової особи серед інших суб'єктів, обумовлене політико-правовими чинниками (зокрема, формою державного правління, місцем та роллю зазначеного органу чи особи в системі органів державної влади, взаємовідносинами з іншими суб'єктами конституційного права тощо) і включає в себе такі елементи: набуття легітимності як офіційно, так і не офіційно; підтвердження легітимності перед державою та громадянським суспільством; правосуб'єктність, конституційно-правова відповідальність.

Ключові слова: легітимація, легалізація, легітимність, державна влада.

Кравцова З.С. / К ВОПРОСУ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОНЯТИЯ «ЛЕГИТИМАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ»: КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

В статье анализируются взгляды отечественных и зарубежных юристов-государствоведов и основные подходы в научной литературе к понятию легитимации государственной власти. Выясняется содержание и сущность легитимации государственной власти как комплексного конституционно-правового явления через раскрытие составляющих системных элементов.

Делается вывод о том, что легитимация – это первоначальная (базовая) категория, которая включает в себя «легитимацию государственной власти», то есть является производным понятием от понятия легитимации в целом, которые соотносятся между собой как часть и целое.

Предложено авторское определение легитимации государственной власти с конституционно-правовой точки зрения, под которым понимается продолжающаяся во времени сложная комплексная двусторонняя процедура, которая урегулирована нормами конституционного права, характеризует положение органа или должностного лица среди других субъектов, обусловленное политико-правовыми факторами (в частности, формой государственного правления, местом и ролью данного органа или лица в системе органов государственной власти, взаимоотношениями с другими субъектами конституционного права и т.д.) и включает в себя следующие элементы: приобретение легитимности как официально, так и неофициально; подтверждение легитимности перед государством и гражданским обществом; правосубъектность, конституционно-правовая ответственность.

Ключевые слова: легитимация, легализация, легитимность, государственная власть.

Kravtsova Z.S. / DEFINITION OF «LEGITIMATION OF STATE POWER»: THE CONSTITUTIONAL AND LEGAL ASPECTS / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

This article analyzes the main approaches in the literature and the views of domestic and foreign lawyers, the concept of legitimation of state power. We explain the meaning and essence of legitimation of state power as an integrated state-legal phenomena through the disclosure system component elements.

It is concluded that legitimation is primitive (basic) category, which includes the «legitimacy of state power», that is derived from the concept of legitimation in general, relate to each other as part of the whole.

The author proposed definition legitimation of the government of the constitutional and legal point of view, which refers to ongoing at the time of complex bilateral procedure that settled norms of constitutional law, characterizes the position of authority or official, among other subjects, due to political and legal factors (eg, form of government, the place and role of this body or entity in the system of government, relationship with other subjects of constitutional rights) and includes the following elements: acquiring legitimacy both officially and not officially; confirm the legitimacy of the state and civil society; legal, constitutional and legal responsibility.

Key words: legitimacy, legalization, legitimacy, government.

Легітимація є надзвичайно важливою властивістю державної влади, відсутність якої призводить до її невизнання та, як наслідок, невиконання суспільством будь-яких рішень, що приймаються. Таким чином, наявність довіри й підтримки з боку суспільства є основоположним фактором, який визначає державну владу як міцний та стабільний механізм як у внутрішніх відносинах країни, так і зовні.

Легітимація державної влади є багатоаспектним поняттям, його дослідженню приділяється особлива увага в юриспруденції, філософії, політології, соціології, історії держави та права. Зазначена категорія на даний момент належить до числа малодосліджених і неоднозначних у сучасній конституційно-правовій науці. Зауважимо, що в юридичній літературі науковцями аналізуються окремі аспекти легітимації державної влади, але визначення поняття, його змістовне наповнення, зокрема у конституційно-правовому аспекті, зазвичай залишається поза увагою.

Вважаємо, що легітимація державної влади є предметом дослідження конституційно-правової науки, оскільки в основі правового регулювання лежать конституційно-правові норми, а конституція як акт установчої влади закладає правовий фундамент для становлення та розвитку даного явища.

Саме тому нашою метою є дослідження теоретичної проблеми легітимації державної влади у конституційно-правовому аспекті, яка включає в себе визначення цього поняття, з'ясування сутності та змісту, його структурних елементів.

Вирішення поставлених завдань дозволить сформуванню поняття легітимації державної влади, яке може стати теоретико-методологічним підґрунтям для подальшої конституційної правотворчості та правозастосовної діяльності з метою вдосконалення конституційно-правової основи зазначеного явища.

Зауважимо, що серед вітчизняних та зарубіжних вчених не існує єдиного розуміння такої дефініції, як «легітимація державної влади», а також співвідношення і розмежування суміжних з нею категорій. Саме це й зумовлює необхідність узагальнити існуючі сучасні погляди та підходи, виробити власне бачення на предмет досліджуваної матерії.

У зв'язку з цим для з'ясування даного поняття вважаємо за необхідне звернутися до теоретичних праць учених, які досліджували такі загальні категорії, як «легітимність», «легальність», «легітимізм», «легалізація», «легітимація», а також співвідношення і розмежування зазначених понять.

Перш за все необхідно визначити дефініцію «легітимність», з'ясувати її зміст і сутність.

Легітимність як одна з фундаментальних властивостей державної влади, яка отримує своє вираження під час взаємодії між державою та суспільством, за сутністю є складним соціальним феноменом, що проявляється як у сфері правовій, так і політичній [1, ст. 154].

Як зазначає Г. А. Грещенко, в різні історичні періоди легітимність визначалася з урахуванням конкретних умов існування державної влади, ідеології, релігії і т. п. [2, ст. 32].

У тлумачних словниках та енциклопедіях різних наук та фахів поняття «легітимність» визначається по-різному.

У Новій філософській енциклопедії – як законний режим, політичних діячів і лідерів, що відображає якості, які впливають не з формальних законів і декретів, а із

соціальної злагоди і прийняття їх в якості законних, тобто відповідних ціннісним нормам з боку самих громадян. Легітимність – це тривала згода більшості прийняти правильність даного класу, ієрархії, влади в якості законного, яка має безліч інтерпретацій [3].

У Політологічному словнику – як визнання суспільством або його більшою частиною влади, прав і повноважень якої-небудь особи, органу, організації чи об'єднання, їх поведінки, політики та практичної діяльності [4].

У соціологічній енциклопедії – як визнання, пояснення і виправдання соціального порядку, дії, діючої особи чи події [5].

В енциклопедичному словнику «Економіка і Право» – як юридичний термін, який застосовується для характеристики соціального порядку, що володіє престижем, у силу якого він диктує обов'язкові вимоги і встановлює зразки поведінки [6].

У Великому юридичному словнику – як політико-правове поняття, що означає позитивне ставлення жителів країни, великих груп, громадської думки (в тому числі й закордонних) до діючих у конкретній державі інститутів влади, визнання їх правомірності [7].

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, доходимо висновку, що поняття «легітимність» досліджується багатьма науками, оскільки досить часто відбувається частковий чи повний збіг явищ, які аналізує та чи інша наука. З метою вирішення проблеми наукового обґрунтування за основу беруть предмет дослідження, який дозволяє виявити загальні і специфічні ознаки та чітко розмежувати бачення різних наук на одне й те саме явище.

Дане явище є однією з базових категорій, яка широко використовується в юридичній літературі, але варто зауважити, що серед сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених-юристів теоретичне розуміння сутності та змісту поняття легітимності не завжди співпадає і, як наслідок, призводить до суперечностей і дискусій.

Так, Й. Блайгож визначає легітимність як здатність системи породити і підтримувати віру народу в те, що її політичні інститути найбільшою мірою відповідають інтересам даного суспільства, називаючи легітимацію невидимим генієм будь-якого суспільства [8, с. 45].

В. М. Корельський під легітимністю розуміє прийняття влади населенням країни, визнання її права керувати соціальними процесами, готовність їй підкорюватися [9, с. 136].

Відомий конституціоналіст В.Е. Чиркін дає таке визначення легітимності: це стан фактичний, узаконення не обов'язково формальне, а частіше – неформальне [10, с. 12].

На думку В. Ф. Сіренко, легітимність – це справедливність, правильність, законність, доцільність державної влади в очах як окремих громадян, так і соціальних груп, класів, народу [11, с. 13].

В. І. Авдійський розглядає легітимність як складний соціально-правовий феномен, який передбачає: по-перше, «усвідомлення» пануючим суб'єктом (апаратом державної влади) свого права на владу, наявність реальної можливості і здатності здійснювати цю владу; по-друге, сприйняття цієї влади, ставлення до неї з боку підвладного суб'єкта (населення держави) [12, с. 5].

В. Б. Ковальчук під поняттям легітимність пропонує розуміти одну з фундаментальних властивостей державної

влади в демократичній правовій державі, яка проявляється у визнанні більшістю громадян порядку конституювання та функціонування чинної влади законним, справедливим та доцільним, що має результатом готовність громадян діяти відповідно до встановлених державою норм та приписів [1, с. 176].

Зауважимо, що поняття легітимності спочатку означало тільки правовий аспект даного терміна (характеристика державної влади як влади законної), легітимність виникла як реакція проти насильницької зміни влади і насильницької зміни державних кордонів. Поступово вона набула морального характеру, що дозволяє говорити про дане поняття як морально-правове, оскільки стало розглядатися і з позиції ставлення народу до існуючої влади, визнання цієї влади і згоди з нею [2, с. 30].

Таким чином, поняття легітимності є одним із ключових термінів у юриспруденції, яке розглядається науковцями як явище морально-правове, політико-правове і соціально-правове.

Легітимність у конституційному праві має декілька виражень залежно від ролі, яку воно грає при визначенні та фіксуванні положення учасників конституційно-правових відносин і підходів до його характеристик. Але в будь-якому своєму прояві легітимність має якості стійкості, законності, відносної стабільності, внутрішньої узгодженості і системного значення.

Г. А. Грищенко під легітимністю державної влади пропонує розуміти властивість державної влади, що характеризується здатністю двох систем політичної комунікації – суб'єкта та об'єкта влади (держави і суспільства) – знаходити і встановлювати в якості обов'язкових критерії ефективності влади й оцінювати її конкретні дії як такі, що відповідають, або як такі, що не відповідають даним критеріям [2, с. 41].

При цьому легітимність державної влади не може носити загального характеру, оскільки в суспільстві завжди є соціальні групи, які негативно ставляться до державної влади в цілому та політики, яку вона здійснює.

Під час дослідження легітимності постає питання про співвідношення зазначеної категорії з поняттям «легальність».

Як вже було зазначено раніше, серед вчених-юристів дані поняття зазвичай розглядаються як різні за своїм значенням, але тісно пов'язані між собою.

А. В. Малько вважає, що легальність влади – це юридична характеристика, а «легітимність – якість взаємовідносин влади і підданих, яка виражається в добровільному визнанні цінності влади, у праві її управляти» [13, с. 41].

Т. А. Алексеєва, зазначає, що легітимність означає суспільне визнання чого-небудь – діючої особи, політичного інституту, процедури або факту. На відміну від легальності як юридичного оформлення законності, легітимність юридичними функціями не володіє. Вона лише виправдовує і пояснює політичні рішення, відображає згоду, політичну участь без примусу, виправдовує дії влади. Легітимна політика і влада авторитетні; легітимізуючи владу за допомогою виборів, громадяни як би визнають її законність, висловлюють їй свою довіру, санкціонують «знизу» її подальшу діяльність [12].

У свою чергу В. Б. Ковальчук підкреслює, що в багатьох випадках ми стаємо свідками такого феномену, коли легітимність та легальність не збігаються, тобто коли легальна влада є нелегітимною чи, навпаки, коли нелегальна влада є легітимною. У цьому сенсі науковець наводить позицію Б. Краснова, який пояснює виникнення такої ситуації через неготовність сфер політичної та юридичної взаємодії суб'єктів владних відносин [1, с. 166].

Російський дослідник В.І. Авдійський також висловлюється із цього приводу і зазначає, що термін «легітимність» іноді перекладають із французької як «законність» або «узаконене». Такий переклад представляється не зо-

всім точним. Виходить так, що законність, яка сприймається як дія відповідно до закону, відбивається категорією «легальність». «Легітимність» і «легальність», на його думку, близькі, але не тотожні поняття. Поняття легітимності, скоріше, носить оціночний, етичний і політичний характер, легальність – формально-юридичний та етично нейтральний. Державна влада, нехай і не популярна, як правило, легальна. Водночас вона може бути нелегітимною, тобто не прийматися народом, видавати закони на свій розсуд і використовувати їх як знаряддя організованого насилля, чинити свавілля [12, с. 139].

М. Ф. Маліков визначає легітимність як визнання правомірності офіційної влади суспільством та міжнародним співтовариством. Вимога легітимності влади виникла як реакція проти насильницької зміни влади і насильницької перебудови державних кордонів. Вона висловлює усвідомлення переваги загальноновизнаного порядку над захопленням влади силою, завоюванням, свавіллям, порушенням загальноновизнаних норм [14].

Ми погоджуємося з думкою В. Чиркіна, який вважає, що у правовій демократичній державі легітимність державної влади може включати і, як правило, включає її легальність [15, с. 67].

Отже, першим базовим елементом легітимності державної влади є легальність як формально-юридична, нормативна складова цього явища [1, с. 166].

Чимало дослідників розглядали вживані поняття «легітимність» і «легальність» як тотожні, оскільки вважали необхідним використовувати дані поняття як такі, що не відрізняються за змістом і значенням, мають однакове змістовне наповнення.

На підтвердження цього В. І. Авдійський зазначав: «Абсолютна більшість словників аж до другої половини 1990-х років «не помічають» смислових відтінків поняття легітимності, що виходять за рамки формально-юридичної термінології. Термін фактично використовується як синонім легального, законного (за винятком окремих робіт із політичної теорії, в тому числі М. Вебера) [12, с. 296–297].

Ототожнюючи поняття «легітимність» та «легальність», О. Кожев підкреслював, що будь-яка владна дія легітимна чи легальна за визначенням. «Той, хто «визнає» Владу (не існує «невизнаної» Влади), цим визнає і її «легітимність». Заперечувати її легітимність означає не визнавати її, а тим самим її знищувати» [16, с. 21].

Таким чином, необхідно визначати «легальність» через поняття «легітимність», оскільки легалізація є похідною від поняття легітимації, наповнює його зміст, а найголовніше, має практичне застосування у вигляді правового закріплення розмежування таких понять.

Враховуючи мету нашого дослідження, переходимо до розгляду таких понять, як «легітимація» та «легітимація державної влади».

Нині термін «легітимація» досить активно використовується в різних гуманітарних науках (філософії, політології, соціології, юриспруденції, культурології та ін.), кожна з яких наповнює розглянуту категорію особливим смисловим змістом. У результаті ми маємо, як мінімум, дуалізм розуміння легітимації, який, будучи допустимим у принципі, тим не менш, незмінно породжує складності як гносеологічного, так і практичного характеру. Щоразу виникає потреба уточнити, в якому сенсі вжито даний термін у тому чи іншому контексті [2, с. 49].

На думку Е. В. Реутова, легітимація передбачає явний або латентний процес оцінювання влади співтовариством, який також виражений у цінностях масової свідомості, функціонуванні інститутів легітимації і діях соціальних агентів [17, с. 10].

Н. Е. Таєва досліджує легітимацію з конституційно-правової точки зору як складний комплексний процес узаконення конституційного права в якості офіційного і

такого, що володіє вищою юридичною силою, регулятора суспільних відносин. Цей процес включає процедури легалізації конституційних норм, які здійснюються на підставі конституційної законності [18, с. 15].

Нам імпонує думка відомого конституціоналіста В. Є. Чиркіна, який розглядає легітимацію як процес придбання легітимності, процес індивідуального (особистістю) і колективного (суспільного групою, народом) затвердження такого подання, що державна влада, структура її органів, спосіб їх формування, її заходи та діяльність її посадових осіб відповідають тим очікуванням, тим поглядам, які склалися у людей на базі чуттєвого сприйняття, досвіду, раціональної оцінки [10, с. 12].

Таким чином, вважаємо, що легітимація – це складна комплексна процедура, яка врегульована нормами конституційного законодавства і включає в себе такі етапи: по-перше, набуття легітимності як офіційно, так і не офіційно; по-друге, підтвердження легітимності перед державою та громадянським суспільством.

На основі вищезазначеного доходимо висновку, що легітимація є первісною (базовою) категорією, яка включає в себе «легітимацію державної влади», тобто є похідною від поняття легітимації в цілому, які співвідносяться між собою як частина і ціле.

Зауважимо, що поняття «легітимація державної влади» є багатоаспектним явищем, при розгляді якого ми маємо враховувати, що воно досліджується не лише різними науками, але й іншими галузями права, окрім конституційного, а значить потребує розмежування.

Важливим критерієм визначення поняття легітимації державної влади і розмежування його може бути названий критерій галузі права. Відповідно до нього легітимація державної влади може бути:

- галузевою, тобто встановленою нормами однієї галузі права;
- комплексною, тобто встановленою нормами декількох галузей права.

Основа легітимації державної влади утворюють конституційно-правова та теоретико-правова складові, що в практичній площині перебувають у нерозривній єдності.

Таким чином, галузевий критерій розуміння поняття «легітимація державної влади» у конституційно-правовому аспекті буде покладено в основу нашого дослідження, він відображає специфіку предмету і категоріальний апарат науки та галузі конституційного права. Варто підкреслити, що особливістю конституційного права як галузі є особлива сфера регулювання, а саме держава, її інститути, державно-владні відносини.

Конституційне право розглядає своїм суб'єктом насамперед органи, які безпосередньо беруть участь у здійсненні державної влади та виконують залежно від обраної в даній державі моделі організації влади конкретні функції щодо її здійснення (законодавчі, виконавчі, судові, контрольні, наглядові чи, за іншою класифікацією, функції народного представництва, управління, а також судові і прокурорські) [19, с. 88].

Серед науковців поняття «легітимація державної влади» розглядається у широкому і вузькому сенсі.

У широкому сенсі під легітимацією державної влади розуміється процес, у результаті якого виникає суспільне відношення між володарями влади і підвладними, що характеризується визнанням останніми влади виправданою і законною. Це процес зміцнення державної влади на основі завоювання довіри народом, що виражається в його діях із підтримки правлячої еліти. Державна влада, що виникла в результаті такого процесу (легітимації), називається легітимною [2, с. 55–57].

У вузькому сенсі легітимація державної влади розуміється виключно як процес її узаконення, подання їй законного характеру. Як бачимо, з цієї точки зору легітимація державної влади – поняття суто юридичне. З точки зору

даного підходу легітимацію державної влади можна назвати легальною легітимацією або легалізацією [2, с. 55–57].

Г. А. Грищенко під поняттям «легітимація державної влади» розуміє процес, за допомогою якого державна влада набуває властивості легітимності, тобто стан, що виражає правильність, виправданість, доцільність, законність та інші сторони відповідності конкретної державної влади установкам, очікуванням особистості, колективів і суспільства в цілому як всередині країни, так і за її межами. При цьому легітимація є двостороннім процесом і відображає не тільки визнання влади, а й усвідомлення носієм влади свого права на владу і, найголовніше, здатність здійснювати цю владу. Таким чином, поняття легітимації є більш широким стосовно легалізації і включає (може включати) її в себе [2, с. 55–57].

В. І. Авдійський дає таке визначення: легітимація влади становить собою триваючий процес, в якості основних стадій якого слід виділити: 1) соціально-політичне обґрунтування державної влади; 2) формування апарату державної влади; 3) юридичне обґрунтування (легалізація) державної влади; 4) нейтралізація державною владою можливої протидії; 5) інформаційно-ідеологічний вплив державної влади на підвладних суб'єктів; 6) підтримання авторитету державної влади [12, с. 14].

На думку В.Б. Ковальчука, легітимація влади в умовах демократії реалізується через безпосередню участь народу в здійсненні влади. Легітимація державної влади – складний соціальний процес, результатом якого є визнання влади легітимною [1, с. 234].

Досить влучно зазначає В.Е. Чиркін, що легітимація державної влади оцінюється не за словами її представників (хоча і це має значення), не за текстами прийнятих нею програм і законів (хоча і це важливо), а за практичною діяльністю, за способами вирішення нею корінних питань життя суспільства і кожної особистості [15, с. 67].

Проаналізувавши різні наукові позиції, виділимо особливості легітимації державної влади у конституційно-правовому аспекті:

- 1) має комплексний, триваючий у часі двосторонній характер відносин між владою і суспільством;
- 2) обов'язкова умова – юридичне набуття (легалізація) державної влади;
- 3) правосуб'єктність органу чи посадової особи як прояв юридичної легітимності;
- 4) орган чи посадова особа як суб'єкт легітимації наділяється владними повноваженнями, включає в себе частину компетенції державного органу, встановленої в Конституції та інших нормативно-правових актах, які регулюють діяльність даного органу;
- 5) підтвердження легітимності перед державою та громадянським суспільством;
- 6) набуття, припинення і контроль проведення процедури легітимації державної влади здійснюється державою і суспільством;
- 7) конституційно-правова відповідальність.

З'ясувавши особливості змісту поняття «легалізація державної влади», вважаємо за необхідне виділити його структурні складові елементи та основні ознаки.

Зауважимо, що структурні складові елементи цього процесу характеризуються різною цільовою спрямованістю, суб'єктним складом, змістом і тривалістю. Отже, до структури легітимації державної влади ми відносимо такі складові: юридичне набуття (легалізація) державної влади; правосуб'єктність органу чи посадової особи як прояв юридичної легітимності; підтвердження легітимності перед державою та громадянським суспільством; конституційно-правова відповідальність.

Вважаємо, що легітимація державної влади характеризується ознаками тривалості, стійкості, законності, доцільності, відносної стабільності, внутрішньої узгодженості і системного значення.

Таким чином, із конституційно-правової точки зору легітимація державної влади – це триваюча в часі складна комплексна двостороння процедура, яка врегульована нормами конституційного права, характеризує положення органу чи посадової особи серед інших суб'єктів, обумовлене політико-правовими чинниками (зокрема, формою державного правління, місцем та роллю зазначеного

органу чи особи в системі органів державної влади, взаємовідносинами з іншими суб'єктами конституційного права тощо), і включає в себе такі елементи: набуття легітимності як офіційно, так і не офіційно; підтвердження легітимності перед державою та громадянським суспільством; правосуб'єктність, конституційно-правова відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ковальчук, В.Б. Легітимність державної влади: теоретико-правові аспекти : дис ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / В. Б. Ковальчук . – Харків : Б. в., 2011. – 447 с.
2. Грищенко, Г. А. Механизм легитимации государственной власти в современной России : теоретико-правовой аспект: диссертация ... к.ю.н.: 12.00.01 / Г.А. Грищенко.– Москва, 2012. – 182 с.
3. Новая философская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/8565/
4. Политология. Краткий словарь основных терминов и понятий / за ред. В.С. Пусько. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2010. – 112 с.
5. Социология: Энциклопедия / Сост. А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н. Соколова, О.В. Терещенко. – Минск: Книжный Дом, 2003.– 1312 с.
6. Шестаков, А. В. Экономика и право: энциклопедический словарь / А. В. Шестаков . – М. : Дашков и К, 2000. – 268 с.
7. Большой юридический словарь / Авт.-сост. В.Н. Додонов, В.Д. Ермаков, М.А. Крылова и др.; под ред. А.Я. Сухарева, В.Е. Крутских. – М.: Инфра-М., 2003. – 704 с.
8. Благодж, Й. Формы правления и права человека в буржуазных государствах. М., 1985. – С. 222.
9. Теория государства и права : учеб. для юрид. вузов и фактов / под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. – М.: Издат. группа «НОРМАИНФРАМ», 1998. – 570 с.
10. Чиркин, В.Е. Основы государственной власти. – М.: Юрист, 1996. – С.112
11. Сіренко, В. Ф. Про легальність та легітимність державної влади / В. Ф. Сіренко. – К.: Оріяни, 2006. – 60 с.
12. Авдийский, В.И., Механизм легитимации государственной власти (Историко-теоретическое исследование) : Дис. ... д.ю. н: СПб., 2002. – 342 с.
13. Малько, А.В. Теория государства и права в вопросах и ответах. – М., 1999. – 197 с.
14. Маликов, М.Ф. Современные проблемы конституционного права Российской Федерации [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://mmalikov.ru/spkprf/Slovar.html>
15. Чиркин, В. Легализация и легитимизация государственной власти / В. Е. Чиркин // Государство и право. – 1995. – №8. – С. 65–73.
16. Кожев, А. Понятие власти / А. Кожев. – М. : Праксис, 2006. – 192с.
17. Реутов, Е.В. Легитимация региональной власти в Российской Федерации: структура и практики. Белгород: Белгородский гос. ун-т, 2007. – 372с.
18. Таева, Н.Е. Нормы конституционного права Российской Федерации. Монография. – М.: ЮРКОМПАНИ, 2010. – 432 с.
19. Богданова, Н. А. Система науки конституционного права : Дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. «Конституционное право; муниципальное право» / Н. А. Богданова. – М., 2001. – 334 с.

УДК 340.1; 342.4

ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДМЕТА ГАЛУЗІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Кравчук В.М.,
к.ю.н., доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Статтю присвячено висвітленню однієї з актуальних проблем конституційного права щодо теоретичної характеристики поняття та структури предмета галузі конституційного права України. Досліджено проблематику становлення та розвитку наукових підходів до категорії предмета галузі конституційного права України з використанням вітчизняного та зарубіжного досвіду. На основі аналізу науково-теоретичних досліджень розкрито зміст предмета галузі конституційного права України та дано характеристику його основних складових. Запропоновано розглядати предмет конституційного права України через три важливі складові: дефініцію (етимологічне значення) предмета конституційного права України, структуру предмета конституційного права України та ознаки суспільних відносин, що є предметом конституційного права України.

Ключові слова: галузь права, конституційне право, предмет галузі права, предмет конституційного права, структура предмета конституційного права.

Кравчук В.Н. / ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДМЕТА ОТРАСЛИ КОНСТИТУЦИОННОГО ПРАВА УКРАИНЫ / Кафедра теории и истории государства и права Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки, Украина

Статья посвящена рассмотрению одной из актуальных проблем конституционного права относительно теоретической характеристики понятия и структуры предмета отрасли конституционного права Украины. Исследована проблематика становления и развития научных подходов к категории предмета отрасли конституционного права Украины с использованием отечественного и зарубежного опыта. На основании анализа научно-теоретических исследований раскрыто содержание предмета отрасли конституционного права Украины и дана характеристика его основных составляющих. Предложено рассматривать предмет отрасли конституционного права Украины через три важные составляющие: дефиницию (этимологическое значение) предмета конституционного права Украины, структуру предмета конституционного права Украины и признаки общественных отношений, которые являются предметом конституционного права Украины.

Ключевые слова: отрасль права, конституционное право, предмет отрасли права, предмет конституционного права, структура предмета конституционного права.